

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1971

BRNO 1972

Stab, der an die Hälfte einer gespaltenen Rute erinnert, war aus einem grösseren Stück von Eschenholz, ohne Rücksicht auf den Verlauf der Jahresringe geschnitzt worden. Im Material aus der Brunnenausfüllung (CCXXIV) ist sehr auffallend die Haselstaude vertreten: Haselstauderuten, in Bruchstücken erhalten, dienten gewiss auch zu irgendeinem Zweck, ähnlich wie auch die Weissbuche. Ferner fand man einen zugespitzten Stock aus Schneeballholz. Die Bretter der Verschalung waren in radialer Richtung aus Eichenbalken gespalten. Gleichfalls der Röhrenbrunnenteil (Objekt CCLV) war aus einer Eiche ausgehöhlt oder vielleicht sogar ausgebrannt worden, da auf den Innenwänden Feuerspuren sichtbar sind.

Trotzdem sich im Mohelnicer Verband der festgestellten Hölzer sehr stark eine durch die Handwerksmäßigkeit bedingte Selektion äussert, können wir doch die Waldbestände charakterisieren, von welchen sie stammen. Die Anlegung des Fundortes am Rande einer niederen terrassenförmigen Stufe deutet an, dass am häufigsten der Waldbestand in der Talau ausgenützt wurde. Das überwiegende Gehölz war die Eiche, denn die anderen technologisch wertvollen Auenhölzer wie Esche und Ulme, sind in den Funden in geringer Menge vertreten. Zu den Begleithölzern der feuchteren Lagen gehört die Erle, Pappel und Weide. Die Eiche war gewiss auch zahlreich auf höher gelegenen Stellen gemeinsam mit der Weissbuche und der Haselstaude vertreten, sofern sie nicht entwaldet wurden. Die häufige Verwendung der Haselstaude deutet die Existenz eines genügend gelichteten Waldbestandes an. Durch die Auswahl der Hölzer ist jedoch ziemlich die Charakteristik der Waldecke verzerrt und sehr erschwert, weil die an dem Aufbau dieser Gesellschaften beteiligten Holzgattungen, in den Funden ausser durch die Haselstaude, nur durch den Pfaffenbaum und die Birke, an feuchten Stellen um Bäche auch durch den Schneeball, die Erle, Weide und Pappel repräsentiert sind. Da die Grabung in Mohelnice noch nicht beendet ist, kann man Funde von weiteren Hölzern erwarten.

In Brunnen CCXXIV hat man ausser Hölzern auch Leinfasern (Schnüre) festgestellt, und es gelang eine kleinere Menge von Unkrautsamen, hauptsächlich Gänsefuss auszuschwemmen. Das Schwemmen all des gewonnenen Materiales ist noch nicht abgeschlossen.

ZACHRAŇOVACÍ VÝZKUM NEOLITICKÉHO SÍDLIŠTĚ U MIKULOVA (okr. Břeclav)

BOHUSLAV KLÍMA, AŮ ČSAV Brno

Tab. 16—17)

V roce 1971 pokračoval zachraňovací výzkum neolitického sídliště kultury s volutovou keramikou na „Jelení louce“ u Mikulova, k jehož provedení musel ústav přistoupit při zřizování orné plochy uvnitř obory v polesí Bulhary již v předchozím roce. Jeho úkolem bylo očistit a vypracovat všechny objekty na ploše připravené k výzkumu zemním strojem. Pro nedostatek pracovních sil, hlavně však pro příliš suché a v daném prostředí krajně proto nepříznivé počasí se však úkol nepodařilo zcela splnit. V květnu využili pracovníci jarní vláhy a v říjnu pak zase prvních vydatných podzimních dešťů k tomu, aby odstranili rozrušené zeminy a součásti značně mocné povrchové půdy, které nebyly v dostatečné míře odstraněny před tím scraperem. Bylo proto nutno převážet obtížně značnou kubaturu, kterou znásobovala ještě výplň zahloubených míst, jam a součástí sídlištních objektů. V první fázi byla očistěna celá plocha až na podložní spraš a v ní pak vymezeny dobře se rýsuující zahloubeniny. Jejich prošetření bylo připraveno pro prázdninové brigádníky a zejména pro učitele dějepisu — účastníky tématické základny v Dolních Věstonicích.

Postupně, zejména však až v závěru sezóny, se podařilo vypracovat nálezové okolnosti na podstatné části skryté plochy. Tyto úkony provedli již sami členové depozitáře ústavu v Dolních Věstonicích. Obecně lze říci, že se splnily předpoklady naznačované již v předchozím roce při prošetření úzkého obvodového pruhu. Pozorované sídlištní úpravy jsou co do tvaru a zahloubení různé. Nejjednoduššími a nejčastějšími jsou obvykle nepravidelné mísovité a mělké sníženiny, jejichž zahloubení dosahuje zhruba jen 30 cm pod hladinu čisté spraše. Pravidelněji formované jsou jámy, jejichž dno se noří 50--100 cm do podloží. Ty lze pokládat za přímé součásti sídlištních objektů. Ještě většího zahloubení dosahují pak příkopovité nepravidelné formace, provázející zpravidla okraje rozsáhlejších sídlištních objektů, charakterizovaných kůlovými konstrukcemi. V dosahu těchto žlebovitých útvarů se také skutečně rýsovaly ve žluté spraši zcela zřetelně nejspodnější části jamek po kůlech. Jejich situace tvoří řady, z nichž jedna je zdvojená. Pozoruhodné je pak soustředění kůlových jamek v místech, kde je žlebovitý příkop přerušen. Přesně bude moci být podán výklad o souvislostech a o významu těchto nálezových okolností až po prozkoumání celé plochy v následující sezóně, kdy bude již výzkum ukončen.

Výzkumné práce přinesly znovu hojný nálezový materiál, především keramický, který byl doplněn i výsledky povrchových sběrů na celém rozsahu narušeného sídliště. Opakují se v něm menší, ale

i větší a dobře zachované střepy nádob starší i mladší fáze kultury s volutovou keramikou. Jsou bohatě zdobené typickými rytými nebo vypichovanými vzory a plastickými vypnulami či pupíky. Hlavně větší a hrubší keramika je opatřena zpravidla masivními a častěji též prosekávanými horizontálními uchy. Vedle nápadné, světle šedavé, tenkostěnné a jevné keramiky vystupují hojně střepy hrubého materiálu s nehlazeným povrchem a vzácněji také zlomky keramického zboží s obsahem tuhy. Tvarově převládají kulovité nádoby, k nimž přistupují vzácněji lahvovité formy a výjimečně i zlomky nádob na nožce. Jen zřídka lze však spojit několik zlomků v celek nebo přistoupit k rekonstrukčním záměrům. To se zatím setkalo s úspěchem jen u zcela drobných nádob.

Keramický materiál provázely trosky mazanice a dobře zachované zvířecí kosti. Kromě zjištěných již druhů určil mezi nimi dr. Z. Kratochvíl opakovaně pozůstatky vzácné jihovýchodní formy *Equus (asinus) hydruntinus*. Kostěná industrie je zastoupena tentokrátě několika zlomky vyhlazených nástrojů, fragmentem mohutného bodce, šídlem z jeleního parohu a hruběji opracovaným zlomkem parohoviny. Na několika kostech byly též pozorovány řezné rýhy. Nálezy kamenné industrie nedosáhly takového počtu jako v roce předchozím. Omezily se na několik hrubě otlučených rohovcových valounů, jader a ústěpů a jen na jediný srpový kámen, čepelové škrabadlo a vrub. Hlazené kamenné nástroje zastupují pouze tři zlomky plochých sekerek z amfibolitické břidlice a zlomek pískovcové vyhlazené desky. Cizími prvky v nálezech volutové kultury je několik střepů kultury s nálevkovitými poháry, k nimž může příslušet i v provrtu přelomený sekeromlat.

I když studovaná plocha rozrušeného sídliště nepodá zřejmě zcela přesný a pravý obraz o náleзовých okolnostech a všech vztazích jednotlivých objektů, přece jen zprostředkuje spolehlivý přehled o možnostech případného dalšího výzkumu. Úkol zachraňovací akce bude však již v příští sezóně splněn a uzavřen.

Rettungsgrabung auf einer neolithischen Siedlung bei Mikulov (Bez Břeclav). Die Rettungsgrabung der neolithischen Siedlung auf „Jelení louka“ bei Mikulov setzte mit der Objekterforschung am wesentlichen Teil der abgedeckten Fläche fort. Die einfachsten Herrichtungen sind hier unregelmässige schüsselförmige und seichte Eintiefungen. Regelmässiger geformt sind Gruben, deren Boden 50—100 cm unter dem Niveau des ungestörten Lösses liegt. Eine noch grössere Eintiefung erreichen grabenartige Formationen, die in der Regel Ränder von umfangreicheren Objekten mit Pfostenkonstruktion begleiten. In ihrem Bereich hoben sich tatsächlich deutlich die untersten Teile von Pfostengruben ab. Sie bilden einerseits Reihen, von denen die eine regelmässig verdoppelt ist, andererseits an Stellen der Unterbrechung eines rinnenartigen Grabens unübersichtliche Gruppierungen. Präziser wird eine Aussage von den Zusammenhängen und der Bedeutung der Fundumstände erst nach Erforschung der ganzen Fläche geäussert werden können.

Keramikfunde wiederholen sich im gleichen Ausmasse und Gattungen, welche für die ältere sowie für die jüngere Phase der Volutenkeramik typisch sind. Sie wurden von zahlreichen Tierknochen (neuerdings auch *Equus asinus hydruntinus*), vereinzelt Knochengeräten und in geringerer Zahl als im vorherigen Jahr auch von Silex- und geglätteter Steinindustrie begleitet. Als fremde Elemente sind hier einige Scherben der Trichterbecher-Kultur und ein in der Durchbohrung abgebrochenes Steinbeil. Auch wenn die erforschte Fläche offensichtlich nicht das richtige Bild von allen Fundumständen auf der Siedlung bringen kann, vermittelt sie eine verlässliche Übersicht von den Möglichkeiten einer eventuellen weiteren Grabung. Die Aufgabe der Bergungsaktion wird somit im nächsten Jahr beendet sein.

KNOCHENÜBERRESTE VON DER NEOLITHISCHEN SIEDLUNG „JELENÍ LOUKA“ BEI MIKULOV

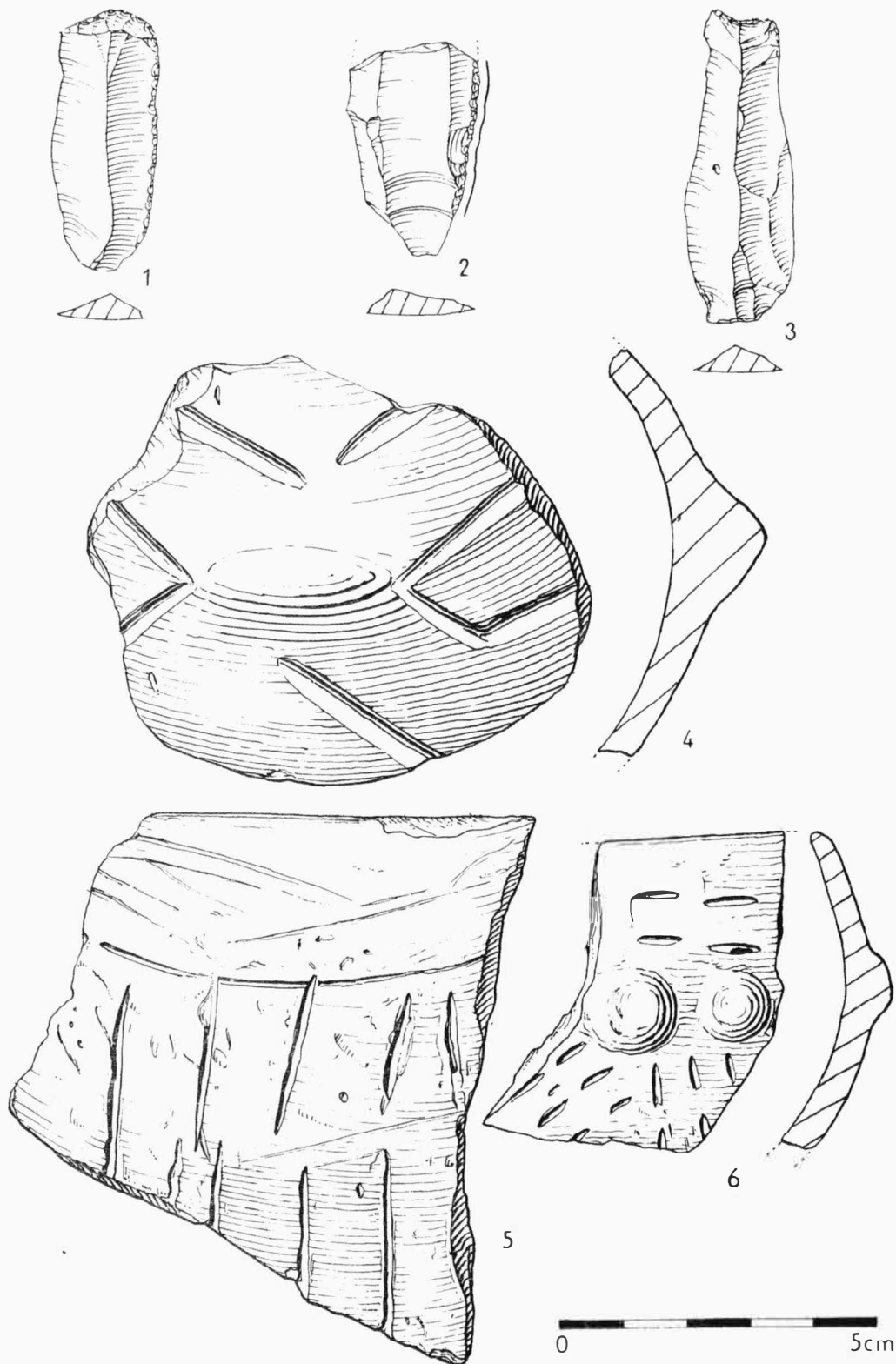
(Bez. Břeclav)

ZDENĚK KRATOCHVÍL, AŮ ČSAV Brno

(Taf. 18—19)

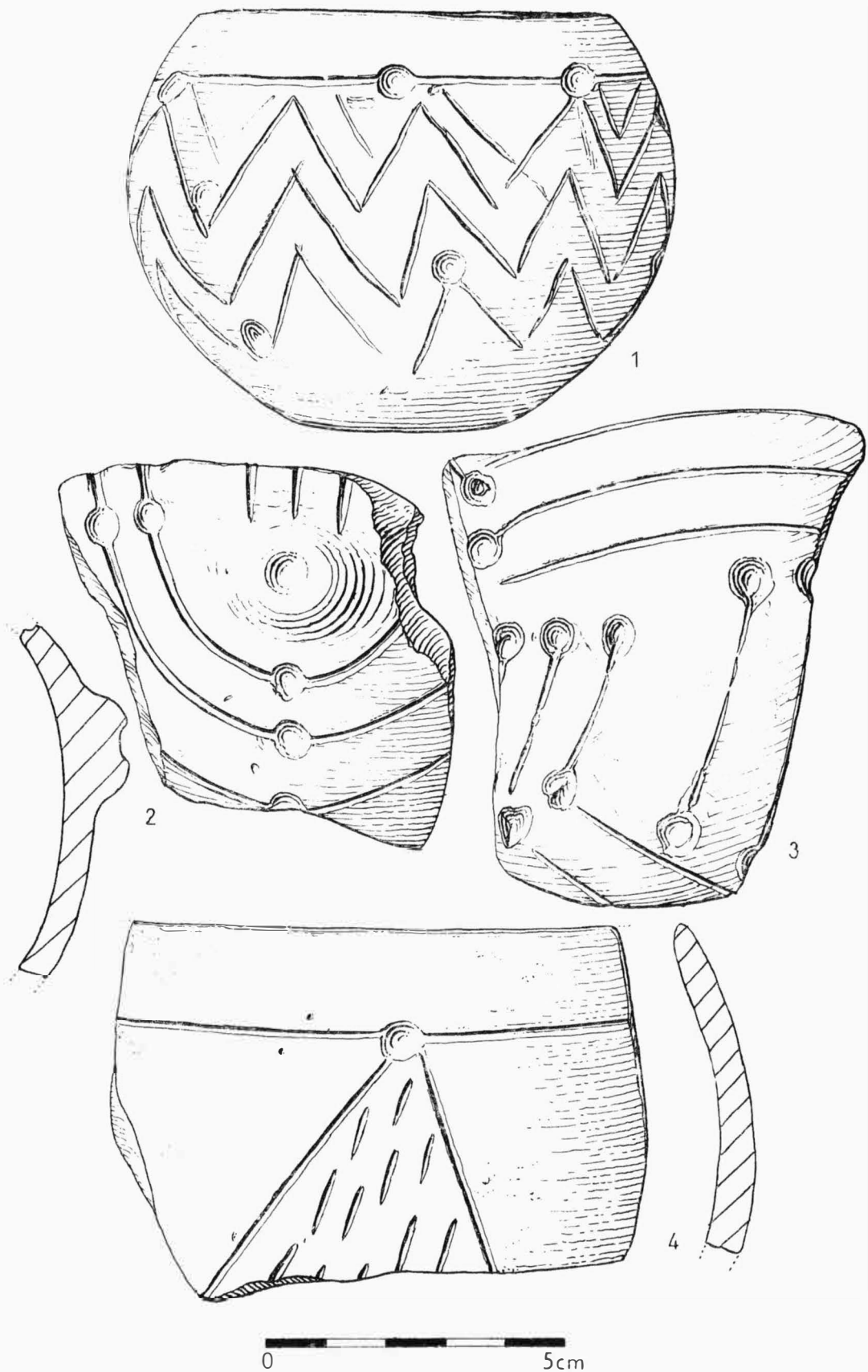
Auf der neolithischen Siedlung Jelení louka, welche durch die Volutenkeramik charakterisiert ist, führte man bereits im Jahre 1970 eine Rettungsgrabung durch.¹ Auch im darauffolgenden Jahr 1971 setzte diese Grabung unter Leitung von Herrn Doz. Dr. B. Klíma, CSc.² fort, welcher mir wiederum die Tierknochen zur Verarbeitung übergab, wofür ich ihm an dieser Stelle meinen Dank ausspreche.

Das Knochenmaterial aus dem ersten Grabungsjahr brachte einige schwerwiegende Ergebnisse, welche zur Grundlage ihrer selbständigen Bewertung wurden,³ da wir bisher von Mähren aus diesem Zeitabschnitt nicht viele Informationen über das osteologische Material besaßen. Vergleichen wir die schon gewonnenen Ergebnisse³ mit jenen aus der Grabungssaison 1971, sehen wir, dass ein sehr ähnliches Bild gewonnen wurde, das sowohl die Menge der Knochenreste, als auch die ein-

Tab 16

Mikulov (okr. Břeclav): „Jelení louka“, neolitičtí sídliště. 1–3 kamenná štipaná industrie; 4–6 zlomky keramiky volutové kultury. — „Jelení louka“. neolithische Siedlung. 1–3 gespaltene Steinindustrie; 4–6 volutenkeramische Bruchstücke.

Tab. 17

Mikulov (okr. Breclav). „Jelení louka“, neolitické sídliště. Keramika volutové kultury. — „Jelení louka“, neolithische Siedlung. Volutenkeramik.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1971

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Akademik Josef Poulík

Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský

Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby: Doc. dr. B. Klíma, M. Bálek, S. Janák, A. Životská

Na titulní obálce: Nádobka z eneolitického sídliště v Brně-Lískovci

Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné